

i 1920, og *Erik Rasmussens* betragtninger over politikeres råderum som de bidrag, jeg har læst med størst glæde. Festskriftet slutter med en udtømmende bibliografi over Finks forfatterskab.

Hans Kirchhoff

WALTER BOSS: Danmarks udenrigspolitik 1720-1982. Herning, Systime, 1982. 256 s.

Studiet af dansk udenrigspolitik har koncentreret sig om kortere forløb og enkeltbegivenheder. Derved er en række centrale situationer og personer blevet grundigt og kompetent behandlet, medens udenrigspolitikens længere linjer og bredere sammenhæng med indenrigske og internationale udviklinger har savnet analyser. De store Danmarkshistorier har kun i begrænset omfang kunnet afhjælpe denne mangel, og en egentlig udenrigspolitikens historie er aldrig blevet til noget. Det er derfor velkomment, at der nu foreligger et forsøg på en samlende fremstilling af dansk udenrigspolitik over et længere tidsrum, ganske vist primært beregnet på gymnasieundervisningen, men også anvendelig som almindelig bred fremstilling eller som opslagsværk.

Anvendeligheden påvirkes dog i nogen grad af bogens stil. Den er knap, så den ofte nærmer sig det postulerende eller endog naive eller meningsløse. Bogen rummer mange nyttige oplysninger – og der må ligge et betydeligt indsamlingsarbejde til grund – men der gives alt for lidt plads til analyserende og overbliksgivende pauser i den stakåndede begivenhedsstrøm. Tillige gør kapitlernes mange korte småafsnit opslag lette, men sammenhængen uoverskuelig. Der er ofret en del plads på grafik, som ved siden af korttegninger omfatter utraditionelle og formentlig lidet anvendelige billedillustrationer, samt nogle skematiske modeltegninger, der vel viser bogens systemopfattelse, men nok kunne fortjene flere uddybende kommentarer i teksten.

Indholdsmæssigt har Walter Boss søgt at gå nye veje. Han har villet give en moderne og stedvis aktuelt inspireret nytolkende oversigt over dansk udenrigspolitik, og han har villet gøre det med udgangspunkt i modeller fra faget international politik. Som ramme og overordnet forklaring bruger han en systembetragtning med et hovedsystem og et nordisk bisystem, og som mere specifik årsagssammenhæng tilstræber han en beslutningsanalyse. Det virker rimeligt nok, og er i overensstemmelse med gode forbilleder, men det føres efter min mening ikke igennem med tilstrækkelig styrke.

Det teoretiske udgangspunkt giver sig udslag i bogens disposition, hvis hovedinddeling kronologisk følger det overordnede internationale system (Det gamle system, Wienersystemet, Versaillesystemet, Supermagtsystemet) og hvis kapitler som regel efter en kort præsentation af Danmarks omgivelser koncentrerer sig om den danske politiks formulering, forløb og resultater. Men teorien har i mindre grad præget indholdet, som kun i nogle tilfælde inddrager en generaliserende problemstilling (f.eks. personlighedens betydning i forhold til rollen, korte i forhold til lange konjunkturers indvirkning, eller hoved- og bisystemers indbyrdes forhold), og oftere blot giver en ultrakort redegørelse for forskningens hidtidige synspunkter som indledning, eller simpelthen alene omfatter et begivenhedsreferat. I nogle af de tilfælde, hvor problemstillingen gøres explicit, kniber det i øvrigt med at nå frem til en besvarelse af de stillede spørgsmål.

Disse svagheder hænger utvivlsomt sammen med det, der må have været

forfatterens centrale problem: hvordan anlægge nye synspunkter og hvordan skabe et samlet kronologisk og emnemæssigt overblik, når man ikke kan foretage større selvstændige undersøgelser, men i alt væsentligt må bygge på den eksisterende, spredte speciallitteratur? Bogens teoretiske ramme skulle her være hjælpemidlet, fordi den rejser parallelle spørgsmål til de skiftende begivenheder, men det har åbenbart vist sig at være en meget vanskelig opgave at indpasse den foreliggende forskning. Der forbliver e.m.m. en afstand mellem de meget generelle modeller og de detaljeret beskrevne forløb. Og når teorien ikke rigtig formår at holde det synteseskabende arbejde i gang, kommer den hidtidige grundforskning, som Boss nødvendigvis må bygge på, til at dominere. I nogle af bogens afsnit følger således det ene korte resumé af artikler eller bøger efter det andet. Og også synspunkter og tolkninger følger det etablerede mønster: den »geopolitisk« prægede opfattelse af dansk udenrigspolitik af afhængighed af de os nærmestliggende stormagter, hovedvægten på det sikkerhedspolitiske element i udenrigspolitikken, og den udførlige behandling af de traditionelle hovedpunkter, først og fremmest krigene, i det kronologiske forløb. Det store overblik, som systembetragtningen og de lange linjer kunne skabe, og som kunne føre til nye tolkninger og måske konstatering af nye vendepunkter i landets udenrigspolitiske udvikling, kommer kun i beskeden grad frem i bogen.

Det er naturligvis også meget forlangt. Walter Boss kunne utvivlsomt have opnået et mere helstøbt værk, hvis han havde begrænset sit sigte, men han har dristigt valgt den samlede fremstillings form, selv om den har måttet bygges på det foreliggende utilstrækkelige grundlag i empiriske studier og en næppe helt gennemarbejdet teoretisk forståelse. Sin værdi har bogen derfor først og fremmest som en let tilgængelig oversigt over dansk udenrigspolitik i europæisk sammenhæng og som en kortfattet sammenstilling af resultaterne af den hidtidige forskning. I den foreliggende fremstilling fører benyttelsen af den teoretiske ramme ikke så langt, men det er et meget sympatisk forsøg, som kan bane vej for nye spørgsmål til og nye undersøgelser af dansk udenrigspolitik historie. En stærkere vekselvirkning end hidtil i den danske tradition mellem optegning af de store linier og udpensning af de detaljerede snit er i høj grad ønskelig.

Carsten Due-Nielsen

KNUD PRANGE: Våbenanetavlen. Perspektiver og eksempler. Heraldiske Studier 1. København, Societas Heraldica Scandinavica, 1982. 44 sider. Ill. 30 kr. + moms.

Kilderne til adelens genealogi omfatter bl.a. indskrifter på gravsten o.lign., og disse ledsages ofte af våbener. I 1500- og 1600-tallet blev det almindeligt at gengive anernes våbener et par generationer tilbage i tiden på ligsten og epitafier. Anevåbener forekommer også på f.eks. brudekister, tekstiler og kobberstik i trykte ligprædikener. Anders Thiset støttede sig sjældent til de epigrafiske udsagn, da han udarbejdede sine mange stamtavler til adelsårbogen. Men andre fik senere øjnene op for, at anevåbenerne gav mulighed for at skaffe sig indblik i slægtssammenhænge, der rækker længere tilbage i tiden end de skriftlige kilders belæg. Albert Fabritius havde planer om at skrive en bog om denne form for heraldisk genealogi og publicere et fuldstændigt katalog over monumenter med anevåbener. Det nåede han desværre ikke, men han offentliggjorde resultaterne af